

Els camins dels monestirs

Guiu Sanfeliu i Rochet

Separata de
Els Monestirs Cistercencs de la Vall del Corb

Grup de Recerques de les Terres de Ponent
1989

ELS CAMINS DELS MONESTIRS

GUIU SANFELIU I ROCHET

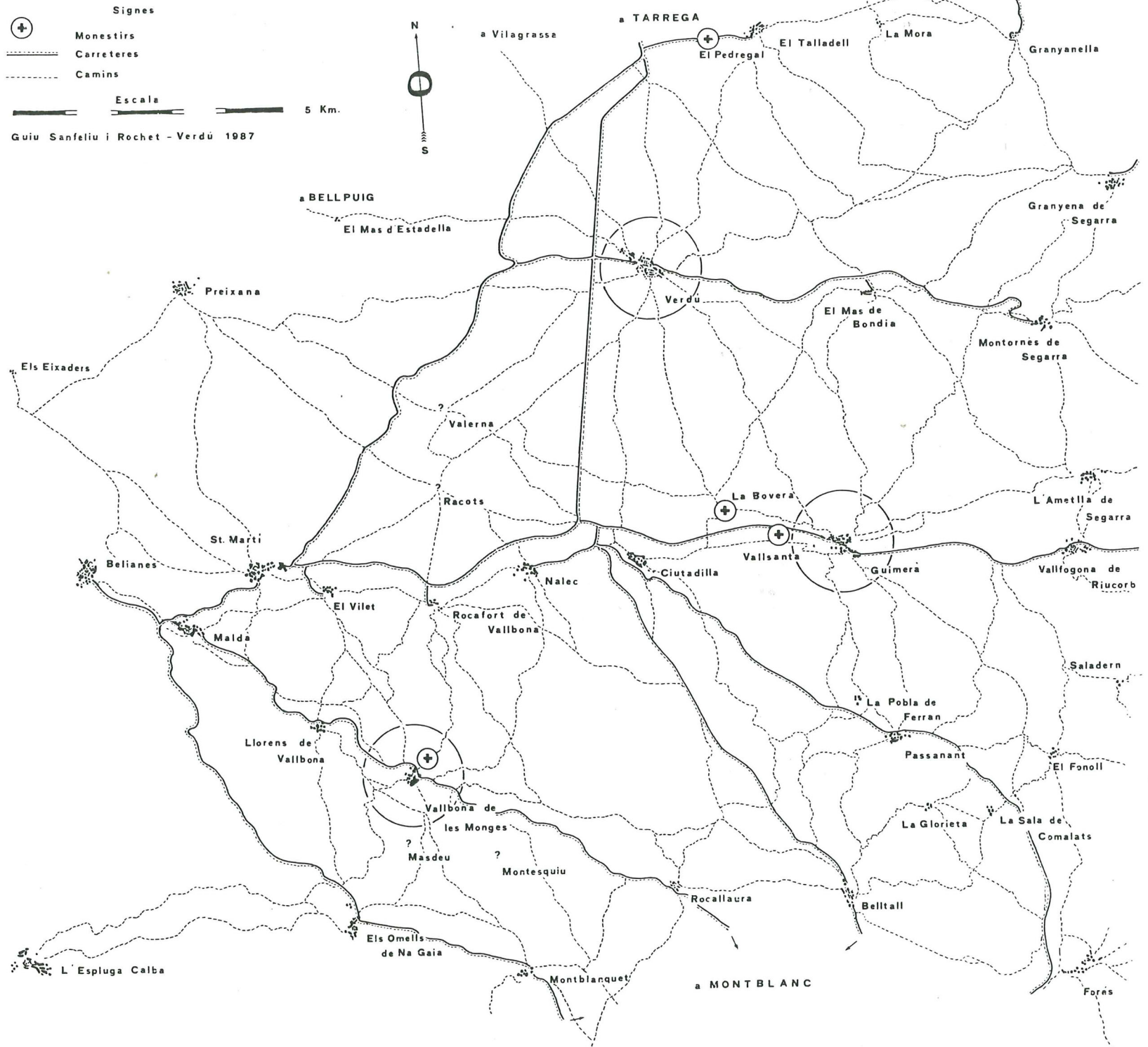
El motiu del present treball no és altre que el de situar els lectors, d'aquest fascicle, en el marc geogràfic d'aquesta zona de la Baixa Segarra, on es desenvolupen els treballs sobre els monestirs cistercens femenins de Vallbona de les Monges, el Pedregal, la Bovera i Vallsanta i també el de fer un petit estudi sobre els antics camins que podien utilitzar per tal de relacionar-se entre ells.

ELS MONESTIRS

Sobre els monestirs veiem el que d'ells en diu J. J. Piquer, gran coneixedor d'aquests temes:

VALLBONA. — Comença amb unes agrupacions mixtes d'ermitans, que practiquen la regla benedictina al sud de la Baixa Segarra, de la qual tenim notícia des de 1153 a 1175. L'any 1176 ja està incorporat a l'orde com a monestir de dones exclusivament. Fundà diferents monestirs i entre ells se li atribueix el del Pedregal i el de la Bovera, els dos molt a prop seu, dins de la mateixa comarca.

ELS CAMINS DELS MONESTIRS

EL PEDREGAL. — Fundat abans de 1176 entre Tàrrega i el Talladell. Vers 1589 rep les monges de Vallsanta. L'any 1604 és abandonat. Les pedres del monetir foren utilitzades per reparar les muralles de Tàrrega.

LA BOVERA. — Establert al terme de Guimerà abans de 1195. Entre 1237 i 1249 les monges es traslladen a la vall propera del riu Corb on erigeixen el cenobi de Vallsanta. En el seu lloc avui hi ha una ermita.

VALLSANTA. — Fundat al terme de Guimerà cap a mitjans del segle XII, amb la nova instal·lació de les monges de la Bovera. Vers 1589 és incorporat al Pedregal. Són conservades les ruïnes del temple.

Com podem observar els quatre monestirs mai no arribaren a ser coetanis, el primer fou Vallbona:

- De 1176 a 1195, Vallbona i el Pedregal.
- De 1195 a 1237, Vallbona, el Pedregal i la Bovera.
- De 1237 a 1589, Vallbona, el Pedregal i Vallsanta.
- De 1589 a 1604, Vallbona i el Pedregal.
- De 1604 fins avui, Vallbona.

ELS CAMINS

Si observem atentament el present mapa podrem veure com els nostres avantpassats, a l'hora de traçar un camí, varen descobrir una cosa molt senzilla, com és el fet que el camí més curt entre dos pobles és la línia recta.

Així podem veure com tots els camins antics són radials de poble a poble i que gairebé tots els pobles es comuniquen amb els seus veïns, per petits que siguin.

No obstant hi ha pobles en els quals hi convergeixen més camins que no pas en uns altres, és cert, però això sempre sol passar en pobles més grans que poden oferir uns serveis, que els més petits no tenen, com pot ésser un mercat, una fira, un encreuament de camins important, uns artesans, etc.

En el present mapa hem marcat amb un cercle els tres llocs de màxima aflluència de camins de la zona: Vallbona de les Monges, Guimerà i Verdú, i els tres ho són per motius ben diferents. També i hem inclòs les carreteres actuals, ja que algunes d'elles estan sobreposades als camins.

VALLBONA. — Tenint en compte que el municipi no fou creat fins l'any 1573, hem de considerar que els antics camins no es van traçar per comunicar el poble de Vallbona amb els pobles veïns, ja que aquest encara no existia, sinó per anar del monestir fins a les seves propietats dels Eixaders, Llorens de Vallbona, Masdéu, Mas del Sant Esperit, Mas de Vallbona, Montesquiú, Omells de Na Gaia, Preixana, Rocafort de Vallbona, Rocallaura, Valerna, Vallbona i el Vilet. Totes elles formaven la petita baronia de Vallbona de les Monges. Amb tots aquests llocs, el vell monestir, hi té camí més o menys directe. Del Mas del Sant Esperit i el Mas de Vallbona, no se n'ha pogut localitzar les ruïnes.

Com podem veure, la missió d'aquests camins no era altra que la de comunicar el senyor, en aquest cas l'abadessa, amb els seus vassalls.

GUIMERA. — Parallelament al riu Corb, segons estudis arqueològics, sembla ésser que hi passava una antiga via que comunicava la romana Barcino amb les Terres de Ponent. També existeix la hipòtesi que en època neolítica el creuava, a l'altura dels Palaus, un camí ramader que comunicava l'encara inexistent Segarra amb les terres del que arribaria a ésser la Conca de Barbarà, les restes del qual podrien ésser un antic camí ral que portés de Guimerà a Sarral, passant pel Fonoll i Forès.

Aquest camí ral, per la seva direcció contrària, en el terme de Ciutadilla, passa per la partida de la Devesa, en entrar en el terme de Verdú rep el nom de camí de la Carrerada i passa per la partida del Corral Nou, del qual en queden avui les parets enrunades, a poca distància vers el Sud i passa gairebé paral·lel a ell el camí de Ciutadilla a Bellpuig, una bona part del qual està traçat sobre una carrerada que es dirigeix vers l'Urgell.

Per altra part, al nord, al terme de Granyena de Segarra entre el Mas de Bondia i Montornès de Segarra, són moltes les restes de pletes, amb una cabuda de bestiar bastant superior al que el terreny pot alimentar, la qual cosa vol dir que aquestes pletes allotjaven bestiar transhumant, possiblement en trànsit vers el sud, cap al camí ral.

Com podem veure, sembla com si la toponímia i les restes de les pletes volguessin confirmar l'existència de l'hipotètic camí ramader del neolític.

Guimerà és població de pas obligat dels pobles de la Vall per anar a Cervera, cap del partit, i camí directe de Santa Coloma de Queralt, població de forta tradició ramadera, a Verdú, important fira de bestiar.

També manté camí directe amb el Mas de Bondia, Montornès de Segarra, Granyena de Segarra, l'Ametlla de Segarra, Vallfogona de Riucorb, el Fonoll, Passanant, Belltall, Ciutadilla, la Bovera i Verdú.

Observem com en aquesta zona es creuaven una sèrie de camins, la funció dels quals, a més de comunicar els pobles de la vall entre si, era la d'intercomunicar les comarques.

VERDÚ. — A Verdú més que passar-hi, s'hi va. Pesen més sis segles de fira en la qual convergien tots els pobles de la rodalia, que no el pas esporàdic dels pobletans de la vall del Corb i el Cercavins, en trànsit vers Tàrrega o Cervera.

Verdú té camí amb Tàrrega, el Talladell, Granyanella, Granyena de Segarra, el Mas de Bondia, l'Ametlla de Segarra, Guimerà, la Bovera, Ciutadilla, Nalec, Rocafort de Vallbona, Sant Martí, Preixana i Vilagrassa. A més d'aquests camins veïnals, té camí directe amb Bellpuig i Cervera.

A diferència dels casos anteriors, aquí el trànsit dels camins fou provocat per l'anar i tornar dels pobles veïns vers unes fires, en les quals se subministraven tots els estris necessaris per al desenvolupament de les seves activitats quotidianes.

CONCLUSIÓ

Analitzats aquests tres punts de més trànsit de la zona, podem arribar a la conclusió que els monestirs no tenien camins d'ús propi per comunicar-se entre ells, sinó que utilitzaven la xarxa de camins existents. És per això que suposem que els itineraris més freqüentment utilitzats devien ser els de:

Vallbona - Rocafort - Nalec - Ciutadilla - Bovera - o Vallsanta.

Vallbona - Rocafort - Racots - Verdú - el Talladell - el Pedregal.

Vallbona - Rocafort - Nalec - Ciutadilla - Verdú - el Talladell - el Pedregal.

Bovera o Vallsanta - Verdú - el Talladell - el Pedregal.

Tinguem en compte que aquests camins a més de comunicar pobles entre si, són utilitzats per anar a les terres de conreu.

BIBLIOGRAFIA

- PIQUÉ, J. J., *Catalunya Cistercenca*. Barcelona, 1967.
Servei Geogràfic de l'Exèrcit. Fulls 380-389.
DUCH, Joan, *Recerques*, IV. Tàrrega, 1983.
Gran Enciclopèdia Catalana.